

Rezumatul rezultatelor științifice pentru perioada 2022-2023

Autori: Elena Negru, dr. hab., cercetător științific principal, Institutul de Istorie al USM
Gheorghe Negru, dr. conf. univ., cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie al USM

În această perioadă am continuat cercetarea în cadrul unui proiect mai amplu, de-a lungul mai multor ani, intitulat „Politică și identitate în RSS Moldovenească și Republica Moldova (mecanisme de inginerie socială și rezistență națională)”, concentrându-ne investigația asupra proiectului sovietic de fabricare a unei entități etnoculturale „moldovenești” distincte, care a urmărit să separe teritoriul dintre Prut și Nistru de trunchiul etnic românesc pentru a face imposibilă recuperarea identității naționale în viitor.

Cercetarea s-a axat în cea mai mare parte pe analiza unor noi materiale de arhivă, necunoscute cercetătorilor, dar și pe studiul publicațiilor de epocă, reprezentate de cărți, articole și presa vremii. În 2022, Elena Negru a publicat lucrarea „Construcția identitară în RSS Moldovenească 1940-1941, 1944-1989”, iar în 2023 a susținut teza de doctor habilitat cu aceeași temă în care au fost sintetizate toate materialele dezvoltate anterior, evidențiind noi valențe ale noțiunilor teoretice generale privind identitatea, națiunea, națiunea civică și etnoculturală, precum și viziunea sovietică a ideii și politicii față de identitățile naționale. Proiectul identitar sovietic în RSSM în primul deceniu postbelic a fost analizat prin prisma schimbărilor de paradigmă în politica națională bolșevică din anii celui de-al Doilea Război Mondial, menit să cultive patriotismul sovietic și să anihileze sentimentelor naționale românești. Demolarea identității naționale din Basarabia a fost centrată pe interzicerea limbii române și a grafiei latine, epurarea bibliotecilor de cărțile românești, distrugerea sistemului de învățământ românesc și înlocuirea acestuia cu cel sovietic. Un aspect important care a fost elucidat în lucrare este legat de politica de „moldovenizare” și „indigenizare” ca stratagemă de rusificare. În baza unor surse edite și inedite au fost evidențiate aspecte legate de scrierea istoriei, valorificarea patrimoniului literar clasic și crearea „limbii moldovenești”. Așa cum am arătat în aceste cercetări, în primul deceniu postbelic s-a avansat ideea că „poporul moldovenesc” a fost rezultatul „încrucșării” elementelor romanice occidentale cu slavii de răsărit, în care ultimii au avut un rol dominant. În mod implicit, „limba moldovenească” a fost considerată o sinteză latino-slavă, idee care nu a putut fi contestată decât la începutul anilor 1950, odată cu apariția lucrării lui Stalin „Probleme de lingvistică” care denunța marxismul. Acest fapt a oferit prilejul cercetătorilor lingviști și intelectualității de la Chișinău să pună în discuție problema limbii și să obțină recunoașterea identității lingvistice „moldo-române”, chiar dacă nu oficială. În contextul „destalinizării”, au fost întreprinse măsuri pentru recuperarea patrimoniului literar clasic prin extinderea valorificării operei unor scriitori clasici români. De cealaltă parte, regimul sovietic a încercat să blocheze „destalinizarea”, lansând o campanie de represalii împotriva intelectualității naționale sub pretextul „reînvierii naționalismului”.

O atenție aparte în economia cercetării a fost acordată schimbării de paradigmă în proiectul de construcție identitară din RSSM în contextul războiului propagandistic al URSS împotriva României de la mijlocul anilor 1960, ca urmare a distanțării sale de Moscova și orientarea spre reinterpretarea discursului istoric privind relațiile ruso-române și sovieto-române. PCUS și PCM au elaborat un plan de acțiune cuprinzător pentru promovarea specificității așa-zisei limbi și culturii moldovenești și amplificarea mistificărilor privind

„poporul moldovenesc”. Am arătat că această schimbare de paradigmă în proiectul identitar din RSSM a avut ca scop aprofundarea izolării culturale de România, prin restricții privind circulației presei, a schimburilor turistice, precum și a legăturilor umane. Cercetarea a scos în vileag impactul politicii de transparență a lui Gorbaciov asupra proceselor de renaștere națională și de demascare a tezelor lingvisticii sovietice de inspirație stalinistă despre „limba moldovenească”, lupta intelectualității pentru demontarea acestor dogme și rezistența nomenclaturii de partid. Este evidențiat și rolul presiunii sociale pentru repunerea în drepturi a limbii române și a alfabetului latin.

Pe baza acestor rezultate, am dezvoltat în continuare cercetările, publicând, în 2023, în colaborare cu Gheorghe Negru, volumul „Construcție și deconstrucție identitară în RSS Moldovenească, 1940-1941, 1944-1989”. În această lucrare am extins cadrul tematic și cronologic, iar liniile de analiză au fost completate cu subiecte noi, cum ar fi implementarea proiectului identitar în RASSM, bătăliile radiodifuziunilor din RSSM și RSR. Pentru a obține o perspectivă mai completă asupra mizelor geopolitice ale acestui proiect am inclus un capitol dedicat problemei identitare în Republica Moldova pe parcursul a 30 de ani de la proclamarea independenței.

În perioada de referință, am publicat împreună cu Gheorghe Negru 8 articole în diverse reviste și culegeri. Rezultatele cercetărilor au fost prezentate în cadrul a 3 conferințe naționale și internaționale și în trei emisiuni radio. Analizele din această cercetare conduc la următoarele concluzii: Proiectul de construcție identitară s-a bazat pe minciună și fals și a fost orientat spre modelarea unei identități sovietice „moldovenești” ruptă de tradițiile istorice, lingvistice și culturale, prin infuzarea limbii și istoriei cu rusisme, cu eroi și imagini istorice străine. Scopul său a fost să implanteze în mentalul individual și colectiv al populației românești o idee falsă despre autoidentificarea etnică pentru a justifica raptul teritorial și ocupația sovietică. În 1988-1989, atunci când monopolul partidului comunist asupra folosirii forței a fost oarecum slăbit, toată mitologia și dogmele identitare au început să se prăbușească treptat. Acest proiect, atât din punctul de vedere al deconstrucției, adică de exterminare a elitei intelectuale și culturale, de deportare a zecilor de mii de persoane, de distrugere a simbolurilor identitare, cât și din perspectiva acțiunii de construire a noilor fundamente etnoculturale, de fabricare a „limbii moldovenești” și a istoriei „poporului moldovenesc”, de deznaționalizare pe scară largă, dezvăluie esența sa diabolică. Metodele brutale, dar și cele subtile, cum ar fi propaganda efectuată de toate instituțiile ideologice și culturale de-a lungul deceniilor, au contribuit la denaturarea modului în care oamenii se percep din perspectivă identitară. Cu toate acestea, atât substraturile culturii românești, limba română, cât și caracterul etnic al populației locale s-au păstrat.

Pe parcursul celor peste treizeci de ani de la independență, problema identitară în Republica Moldova a devenit mai complexă, în urma multiplelor crize economice și politice, generând confuzie. Diversele proiecte de construire a identității experimentate de-a lungul timpului au demonstrat că o națiune nu poate fi inventată pornind de la idei false sau abstracte, fără a lua în considerare legăturile naționale preexistente ale grupului etnic dominant care constituie baza națiunii. Cu alte cuvinte, este necesar să se ia în considerare nu numai aspectele civice, ci și cele etnice, care presupun existența unei limbi comune, a sentimentului originii comune, materializat în memorii, simboluri și valori păstrate de o comunitate.